

Otázka: Středověká filosofie

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Neznámý autor

Fáze – 1. Patristika 2. Scholastika

- Křesťanství – původ v židovském prostředí, vznik rok 0 v Palestině, očekávání Mesiáše, Ježíš z Nazareta, učení: nenásilí, láska k lidem, naděje na věčný život v Božím království, učení o zmrtvýchvstání, šíření křesťanství apoštoly po Římské říši: Pavel z Tarsu, pronásledování křesťanů, soubor hlavních spisů: Nový zákon (Bible) – evangelia, listy apoštolů, apokalypsa

ANTICKÁ FILOSOFIE	KŘESŤANSTVÍ
Vztah mezi člověkem a Bohem je neosobní	Osobní vztah mezi člověkem a Bohem
Logická argumentace	Víra ve zjevenou pravdu
Osud člověka je předurčen	Svobodná vůle člověka
Plnohodnotný pozemský život	Naděje na posmrtnou budoucnost

- Prosazení křesťanství: – **st.** – postupné uznání křesťanství jako rovnocenného a později i

nadřazeného náboženství v Římské říši, - **313** - Constantinus, Edikt milánský, církev jako jediná instituce přežila rozpad římské říše, středověká kultura se formuje na:
a) křesťanské náboženství b) římské právo c) řeckou vzdělanost

PATRISTIKA - do roku 800

- Patres ecclesiastici - církevní otcové, ovlivnění stoicismem a novoplatonismem
- **Apologeze** = obhajoba křesťanské víry před antickou filozofií, apologeti:
- Tertullianus: „Credo, quia absurdum“ (Věřím, protože je to absurdní), víra je důležitější než rozum
- Origenes - alexandrijská škola, teze o Ježíši jako prostředníku mezi Bohem a lidmi
- Jeroným - překlad Bible do latiny (Vulgata)

DOGMATIKA - **dogma** = nezpochybnitelné tvrzení, dogmata vyjadřují hlavní body křesťanského učení, vznikají jako řešení konfliktů různých výkladů, příklady směrů, které byly takto odsouzeny jako bludné:

- Gnosticismus - staví na první místo poznání, **theodicea** = tvrzení, že existuje zlo, Bůh stvořitel x Bůh vykupitel
- Manicheismus - vysvětluje existenci zla dualismem říše temna a říše světla
- Ariánství - Ježíš je prostředníkem mezi Bohem a lidmi, zakladatel **Arius** - tvrdil, že Bůh a Ježíš jsou 2 oddělené postavy (mají jinou podstatu), **Athanasius** - Bůh je **dvojjediný**, Bůh a Ježíš jsou 1, mají stejnou podstatu, Bůh a Ježíš = otec a syn - tento názor vyhrál

- hlavní dogmata byla přijata již ve 4. st. na koncilu v Nikaji a v Cařihradu - vyznání víry, jediný Bůh ve třech osobách, Otec, syn a duch svatý - platí dodnes - **trojjedinost**

Aurelius Augustinus = Svatý Augustýn - nebyl křesťanem, žil bujarým životem, v 33 konvertoval ke křesťanství - dílo **Confessiones** - vyznání, popisuje přechod na křesťanskou víru, biskupem v Hippo, popisuje Boha jako tajemství, které nemůžeme rozumem pochopit, spor o **predestinaci**: Augustinus vystupuje proti učení Pelagia, podle nějž může člověk

dosáhnout blaženosti vlastními silami, sám tvrdil, že Bůh rozhoduje, zdali budeme spaseni, či ne - člověk je předurčen ke spáse či zavržení, sám to nemůže změnit, musí důvěřovat Bohu, **teze o dědičném hříchu** = člověk je zatížen sklonem ke zlu, spis: **O obci boží**: staví proti sobě obec lidskou - běžné chování lidí vede k zániku a obec boží - funguje podle křesťanské morálky

- kreacionismus = **Creation ex nihilo** = stvoření z ničeho, čas je nic, čas je vlastnost světla a nedokonalostí, protože určuje konečnost, čas vznikl společně se vznikem světa, čas je nepochopitelný

SCHOLASTIKA - 9. - 15. století

- schola = škola, 1. klášter - Monte Cassino, tato filosofie se rozvíjí hlavně v klášterních a biskupských školách, později na univerzitách (1. Oxford), přesun důrazu z novoplatonismu na Aristotela (díky kontaktům s Araby), „rehabilitace“ rozumu, těžiště severně a západně od Alp, jednotné užívání latiny zaručovalo jednotnost evropské kultury vzdělanců, metoda „**pro et contra**“ - konfrontace protikladných argumentů

Raná scholastika - spor o univerzálie - existují obecné kategorie ve skutečnosti?

- Nominalismus - obecné kategorie jsou pouhá jména („universalia post res“), Roscellinus
- Realismus - obecné je reálné, dokonce reálnější než jednotlivé, věci jsou jen konkrétní projevy obecného („universalia ante res“)
- Realisté:
- Jan Scotus Eriugena - brit, 9. st, Paříž, **panteismus** - Bůh je všude, „Karel Veliký scholastiky“
- Anselm z Canterbury - brit, 11. st., snažil se dokázat boží existenci, ontologický důkaz boží existence, „Bůh je něco, nad co nelze myslet nic vyššího“ (Bůh existuje proto, že jsme schopni myslet na něco vyššího), „Věřím, abych porozuměl“, pokus o kompromis
- Petrus Abaelardus - „universalia in rebus“ = jména vystihují reálné vlastnosti věcí (podstata je v dané věci)

Vrcholná scholastika - inspirace odjinud: soužití křesťanů s Araby a Židy, do Evropy se

dostává Aristotelovo učení v upravené podobě, slučitelné s monoteistickým náboženstvím (Arabové navazují na Aristotela), perský lékař Avicenna, španělský žid Maimonides, kabalisté, **13. st.** reakce na úpadek církve, **františkáni:** František z Assisi - důraz na chudobu, **dominikáni:** Dominik de Guzman - důraz na kazatelskou činnost, Albert Veliký - německý biskup, sepsal řadu komentářů a Aristotelovi

Tomáš Akvinský - dominikán, působil v Paříži, žák Alberta Velikého, ovlivněn Aristotelem, snaha provést souhrn veškerého filosofického vědění, **Souhrn proti pohanům** a **Teologická suma**, ontologie: **2 podoby bytí: božské a stvořené** (věčné/dočasné, dokonalé/nedokonalé, esence/existence), **analogie bytí** = analogia entis, **5 cest k poznání boží existence:** pohyb - pokud se věci pohybují, něco je muselo do pohybu uvést, příčinnost - každá věc má příčinu mimo sebe, na počátku tohoto řetězce musí být něco, co je samo sobě příčinnou, nutnost a nahodilost - věci jsou, ale nutně nemusí být, musí existovat nějaká nutnost, která nahodilé věci způsobuje (→ Bůh), míra dokonalosti - věci můžeme řadit od méně dokonalých k dokonalejším, něco musí být nejdokonalejší (→ Bůh), účel - všechno má svůj účel, ale tento účel není ve věcech samých, tedy existuje někdo, kdo je k tomu účelu vytvořil (→ Bůh)

- Tomistická antropologie - člověk má tělo a duši, dohromady tyto části tvoří jednotu, duše je ale nehmotná a nesmrtelná, po smrti duše přebývá u Boha a opět se s tělem spojí na konci světa (vzkříšení z mrtvých), nejdůležitější vlastnost člověka je **intelekt**
- Pohled na společnost - Akvinský zdůvodňuje nutnost světské moci: „Aby soužití lidí fungovalo, je nutná autorita.“, ideálním typem státu je **monarchie**, vláda dobrého panovníka, světská vláda ovšem musí být podřízena duchovní autoritě - církvi, církev na zemi zastupuje autoritu Boha

Pozdní scholastika

- Roger Bacon - napadá principy scholastiky, vytýká jazyk a Aristotela, překlady písma obsahující řadu nepochopení, důraz na gramatiku, logiku, jazyky, požaduje návrat k bezprostřední zkušenosti (pozorování, experiment), „Bez zkušenosti nelze nic dostatečně vědět.“
- Jan Duns Scotus - realista, Bůh je všemohoucí a absolutně svobodný, proto nic z toho, co tvoří, netvoří nutně, ale kdyby chtěl, mohl vytvořit úplně jiný svět, vůle je podřazena rozumu
- Kritika Akvinského, církev jejich názory moc nepřijímala
- William Ockham - nominalista - univerzálie jsou jenom pouhými znaky, neodpovídá jim

nic skutečného, nejsou ani v boží mysli, **Occamova břitva** = princip logické úspornosti (Pokud pro nějaký jev existuje vícero vysvětlení, je lépe upřednostňovat to nejméně komplikované)